Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

4 octombrie 2024*

„Trimitere preliminară – Regulamentul (UE) nr. 1169/2011 – Informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare – Articolul 2 alineatul (2) literele (n)-(p) și articolele 7, 9 și 17 – Practici corecte privind denumirea produselor alimentare – Denumiri legale, denumiri curente și denumiri descriptive – Înlocuirea unor componente sau a unor ingrediente ale unui produs alimentar – Articolul 38 alineatul (1) – Chestiuni armonizate în mod specific – Măsuri naționale de interzicere a utilizării denumirilor specifice cărnii pentru a desemna un produs care conține proteine vegetale”

În cauza C-438/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d’État (Consiliul de Stat, Franța), prin decizia din 12 iulie 2023, primită de Curte la 13 iulie 2023, în procedura

Protéines France,

Union végétarienne européenne (EVU),

Association végétarienne de France (AVF),

Beyond Meat Inc.

împotriva

Ministre de l’Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique,

cu participarea:

77 Foods SAS,

Les Nouveaux Fermiers SAS,

Umiami SAS,

NxtFood SAS,

Nutrition et santé SAS,

* Limba de procedură: suedeza.

Olga SAS,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnii F. Biltgen, N. Wahl (raportor), J. Passer și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: doamna T. Ćapeta,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Protéines France, 77 Foods SAS, Les Nouveaux Fermiers SAS, Umiami SAS, NxtFood SAS, Nutrition et santé SAS, precum și Olga SAS, de G. Hannotin, avocat;

– pentru Union végétarienne européenne (EVU), de A. Aubert, avocate;

– pentru Beyond Meat Inc., de C. Dupeyron, avocate, M. R. Oyarzabal Arigita, abogada, și B. Van Vooren, advocaat;

– pentru guvernul elen, de V. Karra, E. Leftheriotou și A. Vasilopoulou, în calitate de agenți;

– pentru guvernul francez, de G. Bain și B. Fodda, în calitate de agenți;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de M. Cherubini și P. Gentili, avvocati dello Stato;

– pentru Comisia Europeană, de F. Clotuche-Duvieusart și B. Rous Demiri, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 5 septembrie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Regulamentului (UE) nr. 1169/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2011 privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 1924/2006 și (CE) nr. 1925/2006 ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 87/250/CEE a Comisiei, a Directivei 90/496/CEE a Consiliului, a Directivei 1999/10/CE a Comisiei, a Directivei 2000/13/CE a Parlamentului European și a Consiliului, a Directivelor 2002/67/CE și 2008/5/CE ale Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 608/2004 al Comisiei (JO 2011, L 304, p. 18), în special a articolelor 7, 17 și 38, precum și a părții A punctul 4 din anexa VI la acesta.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Protéines France, Union végétarienne européenne (EVU), Association végétarienne de France (AVF), precum și Beyond Meat Inc., pe de o parte, și ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique (ministrul economiei, finanțelor și suveranității industriale și digitale, Franța), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea décret nº 2022-947, du 29 juin 2022, relatif à l'utilisation de certaines dénominations employées pour désigner des denrées comportant des protéines végétales (Decretul nr. 2022-947 din 29 iunie 2022 privind utilizarea anumitor denumiri folosite pentru a desemna produse alimentare care conțin proteine vegetale) (JORF din 30 iunie 2022, textul nr. 3).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul (CE) nr. 178/2002

3 Articolul 2 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO 2002, L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68), intitulat „Definiția «produselor alimentare»", prevede:

„În sensul prezentului regulament, «produs alimentar» (sau «aliment») înseamnă orice substanță sau produs, indiferent dacă este prelucrat, parțial prelucrat sau neprelucrat, destinat sau prevăzut în mod rezonabil a fi ingerat de oameni.

[…]"

4 Articolul 3 punctul 1 din acest regulament definește noțiunea de „legislație alimentară" după cum urmează:

„În sensul prezentului regulament:

1. «legislație alimentară» înseamnă actele cu putere de lege și actele administrative referitoare la produse alimentare, în general, și la siguranța produselor alimentare în special, la nivel comunitar sau național; […]"

5 În temeiul articolului 8 din regulamentul menționat:

„[…] Legislația alimentară are drept obiectiv protejarea intereselor consumatorilor și asigură o bază care le permite acestora să facă o alegere în cunoștință de cauză în legătură cu produsele alimentare pe care le consumă. Ea are drept scop prevenirea:

(a) practicilor frauduloase sau înșelătoare;

(b) contrafacerii produselor alimentare;

(c) oricăror alte practici care pot induce în eroare consumatorul."

6 Articolul 17 alineatul (2) din același regulament prevede:

„Statele membre aplică legislația alimentară, monitorizează și verifică respectarea cerințelor relevante ale legislației alimentare de către operatorii din sectorul alimentar și operatorii cu activitate în domeniul hranei pentru animale în toate etapele producerii, prelucrării și distribuției.

[…]

De asemenea, statele membre stabilesc normele privind măsurile și penalizările aplicabile pentru încălcarea legislației alimentare și hranei pentru animale. Măsurile și penalizările prevăzute trebuie să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare.”

Regulamentul (CE) nr. 853/2004

7 Anexa I la Regulamentul (CE) nr. 853/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 de stabilire a unor norme specifice de igienă care se aplică alimentelor de origine animală (JO 2004, L 139, p. 55, Ediție specială, 03/vol. 56, p. 71) prevede:

„În sensul prezentului regulament, se înțelege prin:

1. Carne

1.1 «carne»: părțile comestibile din animale […]

[…]

1.14 «carne separată mecanic sau CSM»: produsul obținut prin îndepărtarea cărnii de pe oasele acoperite de carne după dezosare sau de pe carcasele de păsări, prin mijloace mecanice care determină distrugerea sau modificarea structurii fibroase a mușchilor;

1.15 «preparate din carne»: carnea proaspătă, inclusiv carnea care a fost secționată în fragmente, căreia i se adaugă produse alimentare, condimente sau aditivi sau care a fost supusă unei prelucrări insuficiente pentru a modifica în esență structura fibroasă a mușchilor și a determina astfel dispariția caracteristicilor cărnii proaspete;

[…]

3. Produse pescărești

3.1 «produse pescărești»: toate animalele marine sau de apă dulce (cu excepția moluștelor bivalve, echinodermelor vii, tunicatelor vii și gasteropodelor marine vii și a tuturor mamiferelor marine, reptile și broaște), sălbatice sau de crescătorie, inclusiv toate formele și părțile comestibile ale acestor animale;

[…]

7. Produse prelucrate

7.1 «produse din carne»: produsele prelucrate care rezultă din prelucrarea cărnii sau din prelucrarea produselor astfel prelucrate, astfel încât suprafața de tranșare permite constatarea dispariției caracteristicilor de carne proaspătă;

[…]”.

Regulamentul nr. 1169/2011

8 Considerentele (1) și (3) ale Regulamentului nr. 1169/2011 enunță:

„(1) În conformitate cu articolul 169 [TFUE], Uniunea [Europeană] trebuie să contribuie la atingerea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor prin măsurile pe care le adoptă în temeiul articolului 114 [TFUE].

[…]

(3) Pentru asigurarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății consumatorilor și pentru garantarea dreptului acestora la informare, ar trebui să se asigure informarea corespunzătoare a consumatorilor cu privire la produsele alimentare pe care aceștia le consumă. […]”

9 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din acest regulament:

„Prezentul regulament stabilește bazele pentru asigurarea unui înalt nivel de protecție a consumatorului în domeniul informațiilor referitoare la produsele alimentare, luând în considerare diferențele de percepție ale consumatorilor și nevoia acestora de informații și asigurând în același timp buna funcționare a pieței interne.”

10 Articolul 2 din regulamentul menționat prevede:

„(1) În sensul prezentului regulament, se aplică următoarele definiții:

(a) definițiile referitoare la «produs alimentar» […] de la articolul 2 […] din Regulamentul (CE) nr. 178/2002;

[…]

(f) definițiile referitoare la «carne» și «carne separată mecanic», «preparate din carne», «produse pescărești» și «produse din carne» de la punctele 1.1, 1.14, 1.15, 3.1 și 7.1 din anexa I la Regulamentul [nr. 853/2004];

[…]

(2) De asemenea, se aplică următoarele definiții:

[…]

(f) «ingredient» înseamnă orice substanță sau produs, inclusiv aromele, aditivii alimentari și enzimele alimentare, precum și orice constituent al unui ingredient compus, utilizat(ă) în fabricarea sau prepararea unui produs alimentar și prezent(ă) încă în produsul finit, eventual sub o formă modificată; […]

[…]

(n) «denumire legală» înseamnă denumirea unui produs alimentar prevăzută în dispozițiile Uniunii care i se aplică sau, în absența unor astfel de dispoziții, denumirea prevăzută în actele cu putere de lege și actele administrative aplicabile în statele membre în care produsul alimentar este vândut consumatorului final sau unităților de restaurație colectivă;

(o) «denumire curentă» înseamnă o denumire care este acceptată drept denumire a produsului alimentar de către consumatorii din statul membru în care este vândut, fără ca denumirea să necesite explicații suplimentare;

(p) «denumire descriptivă» înseamnă o denumire care oferă o descriere a produsului alimentar și, dacă este cazul, a utilizării lui în mod suficient de clar încât să permită consumatorului să stabilească natura efectivă a acestuia și să îl deosebească de alte produse cu care ar putea fi confundat;

(q) «ingredient primar» înseamnă ingredientul sau ingredientele dintr-un produs alimentar care reprezintă mai mult de 50 % din respectivul aliment sau pe care consumatorul le asociază de obicei cu denumirea produsului și pentru care, în majoritatea cazurilor, este necesară o mențiune cantitativă;

[…]”

11 Articolul 7 din același regulament prevede:

„(1) Informațiile referitoare la produsele alimentare nu trebuie să inducă cumpărătorul în eroare, în special:

(a) în ceea ce privește caracteristicile produsului alimentar și în special în ceea ce privește natura, identitatea, proprietățile, compoziția, cantitatea, data durabilității minimale, țara de origine sau locul de proveniență, metoda de fabricație sau producție; […]

(d) sugerând, prin intermediul prezentării, în descrieri sau imagini, prezența unui anumit produs alimentar sau a unui anumit ingredient, câtă vreme, în realitate, o componentă prezentă în mod natural sau un ingredient utilizat în mod normal în respectivul produs alimentar a fost înlocuit(ă) cu o altă componentă sau cu un alt ingredient.

(2) Informațiile referitoare la produsele alimentare sunt precise, clare și ușor de înțeles de către consumator.

[…]

(4) Alineatele (1), (2) și (3) se aplică, de asemenea:

(a) publicității;

(b) prezentării produselor alimentare, în special formei, aspectului sau ambalajului acestora, materialului folosit pentru ambalare, modului în care sunt prezentate, precum și locului în care sunt expuse.”

12 Potrivit articolului 8 din Regulamentul nr. 1169/2011:

„(1) Operatorul din sectorul alimentar căruia îi revine răspunderea pentru informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare este operatorul sub a cărui denumire sau denumire comercială se comercializează produsul alimentar […].

(2) Operatorul din sectorul alimentar căruia îi revine răspunderea pentru informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare asigură existența și acuratețea informațiilor referitoare la produsele alimentare în conformitate cu legislația aplicabilă privind informațiile referitoare la produsele alimentare și cu cerințele dispozițiilor de drept intern relevante.

[…]”

13 Articolul 9 din acest regulament stabilește, în conformitate cu titlul său, „lista mențiunilor obligatorii”, printre care figurează, la alineatul (1) litera (a), „denumirea produsului alimentar” și, la acest alineat litera (b), „lista ingredientelor”.

14 Potrivit articolului 17 din regulamentul menționat:

„(1) Denumirea produsului alimentar este denumirea sa legală. În absența unei asemenea denumiri, denumirea produsului alimentar este denumirea sa curentă sau, în cazul în care nu există o denumire curentă sau aceasta nu este folosită, se indică denumirea descriptivă a produsului alimentar.

(2) Se permite utilizarea în statul membru de comercializare a denumirii sub care produsul alimentar este fabricat și comercializat legal în statul membru de producție. Cu toate acestea, atunci când aplicarea celorlalte dispoziții ale prezentului regulament, în special a celor prevăzute la articolul 9, nu este de natură să permită consumatorilor din statul membru de comercializare să cunoască natura reală a produsului alimentar și să îl deosebească de produsele alimentare cu care ar putea fi confundat, denumirea produsului alimentar este însoțită de alte informații descriptive, care trebuie să figureze în apropierea acesteia.

[…]

(5) În anexa VI sunt prevăzute dispoziții specifice privind denumirea produsului alimentar și mențiunile care îl însoțesc.”

15 Articolul 38 din același regulament prevede:

„(1) În ceea ce privește chestiunile armonizate în mod specific prin prezentul regulament, statele membre nu pot să adopte sau să mențină dispoziții de drept intern, cu excepția cazurilor permise de dreptul Uniunii. Respectivele dispoziții de drept intern nu creează obstacole în ceea ce privește libera circulație a mărfurilor sau cazuri de discriminare în ceea ce privește produsele alimentare din alte state membre.

(2) Fără a aduce atingere articolului 39, statele membre pot adopta dispoziții de drept intern în ceea ce privește chestiunile care nu sunt armonizate în mod specific prin prezentul regulament, în măsura în care acestea nu interzic, obstrucționează sau restricționează libera circulație a bunurilor care sunt în conformitate cu prezentul regulament."

16 Anexa VI la Regulamentul nr. 1169/2011, intitulată „Denumirea produsului alimentar și mențiuni specifice însoțitoare", prevede la punctul 4 din partea A, intitulată, la rândul său, „Mențiuni obligatorii care însoțesc denumirea produsului alimentar":

„În cazul produselor alimentare în care o componentă sau un ingredient, cu privire la care consumatorii se așteaptă să fie utilizate în mod normal sau să fie prezente în mod natural, a fost substituit cu o componentă diferită sau cu un ingredient diferit, eticheta cuprinde – pe lângă lista ingredientelor – o indicație clară cu privire la componenta sau ingredientul care a fost utilizat pentru substituția parțială sau integrală:

(a) în apropierea denumirii produsului; și

(b) cu o dimensiune a fontului raportată la înălțimea literei x de cel puțin 75 % din înălțimea literei x pentru denumirea produsului și care să nu fie mai mică decât dimensiunea minimă a fontului prevăzută la articolul 13 alineatul (2) din prezentul regulament."

Dreptul francez

Codul consumului

17 Articolul L. 412-10 din code de la consommation (Codul consumului) introdus prin articolul 5 din loi nº 2020-699, du 10 juin 2020, relative à la transparence de l'information sur les produits agricoles et alimentaires (Legea din 10 iunie 2020 privind transparența informațiilor referitoare la produsele agricole și alimentare) (JORF din 11 iunie 2020, textul nr. 1), prevede:

„[…] Denumirile utilizate pentru a desemna produsele alimentare de origine animală nu pot fi utilizate pentru a descrie, comercializa sau promova produse alimentare care conțin proteine vegetale. Un decret stabilește nivelul de proteine vegetale peste care această denumire nu este posibilă. Acest decret definește de asemenea modalitățile de aplicare a prezentului articol și sancțiunile aplicabile în cazul încălcării."

Decretul nr. 2022-947

18 În temeiul dispoziției redate la punctul anterior, autoritățile franceze au adoptat Decretul nr. 2022-947.

19 Potrivit articolului 1 primul paragraf din decretul menționat, acesta din urmă se aplică „produselor alimentare, fabricate pe teritoriul național, care conțin proteine vegetale".

20 Potrivit articolului 2 din decretul menționat:

„Se interzice utilizarea, pentru a desemna un produs prelucrat care conține proteine vegetale:

1° a unei denumiri legale pentru care nu este prevăzut niciun adaos de proteine vegetale în conformitate cu normele care definesc compoziția produsului alimentar în cauză;

2° a unei denumiri care face referire la denumirile speciilor și grupurilor de specii de animale, la morfologia sau anatomia animalelor;

3° a unei denumiri care utilizează terminologia specifică din industria măcelăriei, mezelăriei sau pescăriei;

4° a unei denumiri a unui produs alimentar de origine animală reprezentative pentru uzanțele comerciale.”

21 Articolul 3 din același decret prevede:

„Prin derogare de la dispozițiile articolului 2, denumirea unui produs alimentar de origine animală poate fi utilizată:

1° pentru produsele alimentare de origine animală care conțin proteine vegetale într-o anumită proporție atunci când o asemenea prezență este prevăzută de reglementare sau menționată în lista anexată la prezentul decret;

[…]”

22 Potrivit articolului 5 din Decretul nr. 2022-947:

„Produsele fabricate sau comercializate în mod legal în alt stat membru al Uniunii Europene sau în Turcia ori fabricate în mod legal în alt stat parte la Acordul privind Spațiul Economic European [din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4)] nu sunt supuse cerințelor prezentului decret.”

23 Articolul 6 din acest decret prevede:

„Se interzice deținerea în vederea vânzării sau a distribuirii cu titlu gratuit, punerea în vânzare, vânzarea sau distribuirea cu titlu gratuit a produselor alimentare care nu respectă normele prevăzute de prezentul decret.”

24 Articolul 7 din decretul menționat prevede:

„Orice încălcare a dispozițiilor articolului 6 din prezentul decret este pasibilă de o amendă administrativă al cărei cuantum nu poate depăși 1 500 de euro pentru o persoană fizică și 7 500 de euro pentru o persoană juridică. […]”

25 În temeiul articolului 8 din același decret, acesta din urmă a intrat în vigoare la 1 octombrie 2022.

26 Anexa la Decretul nr. 2022-947 cuprinde o listă a denumirilor produselor alimentare de origine animală care pot conține proteine vegetale și nivelul maxim de proteine vegetale pe care îl pot conține produsele pentru care sunt utilizate aceste denumiri.

Decretul nr. 2024-144

27 Articolul 2 din décret nº 2024-144, du 26 février 2024, relatif à l'utilisation de certaines dénominations employées pour désigner des denrées comportant des protéines végétales (Decretul nr. 2024-144 din 26 februarie 2024 privind utilizarea anumitor denumiri folosite pentru desemnarea unor alimente care conțin proteine vegetale) (JORF din 27 februarie 2024, textul nr. 15), prevede:

„[…] se interzice utilizarea, pentru a descrie, a comercializa sau a promova un produs prelucrat care conține proteine vegetale:

1° a unei denumiri legale pentru care nu este prevăzut niciun adaos de proteine vegetale în conformitate cu normele care definesc compoziția produsului alimentar în cauză;

2° a unei denumiri care face referire la denumirile speciilor și grupurilor de specii de animale, la morfologia sau anatomia animalelor;

3° a unei denumiri care cuprinde termenii menționați în lista din anexa I."

28 În temeiul articolului 8 din Decretul nr. 2024-144, acesta din urmă a intrat în vigoare la 1 mai 2024.

29 Potrivit articolului 9 din acest decret:

„Decretul nr. 2022-947 […] se abrogă."

30 Lista care figurează în anexa I la Decretul nr. 2024-144 conține următoarele denumiri

– „– Filet;

– Vrăbioară;

– Ramstec;

– Antricot;

– Fleică;

– Bavetă;

– Umăr;

– Diafragmă;

– Biftec;

– Antricot de vită;

– Spată;

– Pulpă;

– Friptură;

– Escalop;

– Tendon;

– Medalion;

– Mușchi;

– Coaste;

– Șuncă;

– Carne de măcelărie;

– Mezeluri.”

31 Anexa II la acest decret cuprinde o listă a termenilor autorizați pentru desemnarea produselor alimentare de origine animală care pot conține proteine vegetale și nivelul maxim de proteine vegetale pe care îl pot conține produsele pentru care sunt utilizați acești termeni.

Litigiul principal și întrebările preliminare

32 La 18 iulie 2022, Protéines France, care reprezintă interesele întreprinderilor ce își desfășoară activitatea pe piața franceză a proteinelor vegetale, a formulat o acțiune la Conseil d’État (Consiliul de Stat, Franța), care este instanța de trimitere, având ca obiect anularea Decretului nr. 2022-947.

33 Prin ordonanța din 27 iulie 2022, această instanță, statuând în calitate de judecător delegat cu luarea măsurilor provizorii, a suspendat executarea decretului menționat în ceea ce privește măsurile prevăzute la articolul 2 punctele 3 și 4 din acesta.

34 Instanța menționată a admis mai multe cereri de intervenție în susținerea concluziilor Protéines France.

35 La 30 august și, respectiv, la 21 octombrie 2022, EVU și AVF, care promovează vegetarianismul, prima în Uniune și a doua în Franța, precum și Beyond Meat, care fabrică și comercializează produse pe bază de proteine vegetale, au sesizat de asemenea aceeași instanță pentru a obține anularea Decretului nr. 2022-947.

36 Instanța de trimitere a conexat cele trei cauze având ca obiect o cerere de anulare a acestui decret.

37 În susținerea acțiunilor lor, reclamantele din litigiul principal au arătat printre altele că decretul menționat, care ar interzice, pentru a desemna produse prelucrate care conțin proteine vegetale, utilizarea unor denumiri precum „friptură” sau „cârnat” fără adăugarea unor precizări suplimentare precum „vegetal” sau „din soia” sau chiar și cu adăugarea acestora, încalcă mai multe dispoziții ale Regulamentului nr. 1169/2011.

38 Instanța de trimitere consideră că motivele astfel invocate în fața sa ridică probleme care sunt decisive pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată și că acestea prezintă o dificultate serioasă.

39 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Dispozițiile articolului 7 din Regulamentul nr. 1169/2011, care prevăd furnizarea către consumatori de informații care să nu îi inducă în eroare cu privire la identitatea, natura și calitățile produselor alimentare, trebuie interpretate în sensul că armonizează în mod specific, în sensul și pentru aplicarea alineatului (1) al articolului 38 din același regulament, problema utilizării denumirilor unor produse de origine animală provenite din sectoarele măcelăriei, mezelăriei și pescăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale, susceptibile să inducă în eroare consumatorul, împiedicând astfel un stat membru să intervină cu privire la acest aspect prin adoptarea unor măsuri naționale care să reglementeze sau să interzică utilizarea unor asemenea denumiri?

2) Dispozițiile articolului 17 din Regulamentul nr. 1169/2011, care prevăd că denumirea prin care este identificat produsul alimentar este, în absența unei denumiri legale, denumirea sa curentă sau o denumire descriptivă, coroborate cu dispozițiile [părții A punctul 4 din anexa VI la acesta] trebuie interpretate în sensul că armonizează în mod specific, în sensul și pentru aplicarea alineatului (1) al articolului 38 din același regulament, problema conținutului și a utilizării denumirilor, altele decât denumirile legale, care desemnează produse alimentare de origine animală pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale, inclusiv în ipoteza unei substituiri integrale cu ingrediente de origine vegetală a tuturor ingredientelor de origine animală care compun un produs, opunându-se astfel ca un stat membru să intervină cu privire la acest aspect prin adoptarea unor măsuri naționale care să reglementeze sau să interzică utilizarea unor asemenea denumiri?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima sau la a doua întrebare, armonizarea specifică pe care o efectuează, în sensul și pentru aplicarea alineatului (1) al articolului 38 din Regulamentul nr. 1169/2011, dispozițiile articolelor 7 și 17 din același regulament coroborate cu dispozițiile [părții A punctul 4 din anexa VI la acesta] se opune:
   a) ca un stat membru să adopte o măsură națională care prevede aplicarea de sancțiuni administrative în cazul nerespectării cerințelor și interdicțiilor rezultate din dispozițiile acestui regulament?
   b) ca un stat membru să adopte o măsură națională care stabilește niveluri de proteine vegetale sub care ar fi permisă utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, care desemnează produse alimentare de origine animală pentru a descrie, comercializa sau promova produse alimentare care conțin proteine vegetale?

4) În cazul unui răspuns negativ la prima și la a doua întrebare, dispozițiile articolelor 9 și 17 din Regulamentul nr. 1169/2011 permit unui stat membru:

a) să adopte o măsură națională care stabilește niveluri de proteine vegetale sub care este permisă utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, care desemnează produse alimentare de origine animală pentru a descrie, comercializa sau promova produse alimentare care conțin proteine vegetale[;]
b) să adopte o măsură națională care interzice utilizarea anumitor denumiri curente sau descriptive, inclusiv atunci când sunt însoțite de indicații suplimentare care garantează informarea corectă a consumatorilor[;]
c) să adopte măsurile prevăzute la [literele a) și b) ale celei de a patra întrebări] numai în privința produselor fabricate pe teritoriul său, fără a încălca, în acest caz, principiul proporționalității acestor măsuri?”

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

40 Astfel cum subliniază reclamantele din litigiul principal, Protéines France și Beyond Meat, în cursul procedurii în fața Curții, autoritățile franceze au adoptat Decretul nr. 2024-144, al cărui articol 9 prevede abrogarea Decretului nr. 2022-947.

41 Prin urmare, printr-o decizie a președintelui Curții din 1 martie 2024, a fost adresată instanței de trimitere o cerere de informații pentru a obține precizări cu privire la eventualele consecințe ale adoptării Decretului nr. 2024-144 asupra menținerii obiectului litigiului principal și asupra soluționării cererii de decizie preliminară.

42 Instanța menționată a depus, la 15 martie 2024, răspunsul său la această cerere de informații, precum și, la 7 mai 2024, o completare la acest răspuns, care a fost admis printr-o decizie a președintei Camerei a doua din 8 mai 2024.

43 Instanța de trimitere apreciază că, în pofida adoptării Decretului nr. 2024-144, întrebările adresate rămân decisive pentru soluționarea litigiului pendinte în fața sa. În special, în răspunsul menționat, această instanță arată, pe de o parte, că punerea în aplicare a Decretului nr. 2022-947 a fost suspendată numai în parte prin ordonanța menționată la punctul 33 din prezenta hotărâre. Prin urmare, unele dintre dispozițiile acestui din urmă decret ar fi primit o aplicare efectivă între 1 octombrie 2022, data intrării în vigoare a Decretului nr. 2022-947 în temeiul articolului 8 din acest decret, și 30 aprilie 2024, data la care trebuia să intervină abrogarea decretului menționat în conformitate cu articolul 9 din Decretul nr. 2024-144, intrat în vigoare la 1 mai 2024 în temeiul articolului 8 din acesta din urmă. Pe de altă parte, instanța menționată semnalează că mai multe reclamante din litigiul principal și-au exprimat intenția de a contesta în fața sa și Decretul nr. 2024-144, prin intermediul acelorași motive precum cele deja invocate împotriva Decretului nr. 2022-947, ca urmare a faptului că anumite dispoziții ale acestor două decrete ar fi identice.

44 În plus, instanța de trimitere a prezentat o ordonanță din 10 aprilie 2024 prin care, sesizată de mai multe întreprinderi franceze în calitate de judecător delegat cu luarea măsurilor provizorii, a suspendat executarea Decretului nr. 2024-144. Instanța menționată precizează că această suspendare se opune abrogării Decretului nr. 2022-947.

45 Din elementele astfel furnizate ca răspuns la cererea de informații a Curții rezultă că, în pofida adoptării Decretului nr. 2024-144, acțiunile cu care este sesizată instanța de trimitere nu au rămas fără obiect.

46 Având în vedere tot ceea ce precedă, este necesar să se constate că instanța de trimitere explică corespunzător cerințelor legale motivele pentru care adoptarea în cursul procedurii a Decretului nr. 2024-144 nu face ca această cerere să fie ipotetică, ea trebuind, așadar, să fie declarată admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

47 Cu titlu introductiv, trebuie amintit, pe de o parte, că din jurisprudență rezultă că dispozițiile articolului 17 și ale părții A punctul 4 din anexa VI la Regulamentul nr. 1169/2011 le completează pe cele ale articolului 7 din acest regulament cu cerințe speciale în materie de etichetare pentru a proteja consumatorul împotriva inducerii în eroare prin informații inexacte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2022, LSI – Germany, C-595/21, EU:C:2022:949, punctul 31).

48 Pe de altă parte, interpretarea acestor dispoziții trebuie efectuată în raport cu definițiile noțiunilor de „denumire legală”, „denumire curentă” și „denumire descriptivă” care figurează la articolul 2 alineatul (2) litera (n), la articolul 2 alineatul (2) litera (o) și, respectiv, la articolul 2 alineatul (2) litera (p) din regulamentul menționat, precum și cu obligația, prevăzută la articolul 9 alineatul (1) litera (a) din același regulament, de a menționa pe produsul alimentar în cauză denumirea acestuia.

49 În consecință, este necesar să se considere că, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 7 și 17 din Regulamentul nr. 1169/2011, precum și partea A punctul 4 din anexa VI la acesta, citite în lumina articolului 2 alineatul (2) literele (n)-(p) și a articolului 9 alineatul (1) litera (a) din acest regulament, trebuie interpretate în sensul că armonizează în mod specific, în sensul articolului 38 alineatul (1) din regulamentul menționat, protecția consumatorilor în ceea ce privește riscul de a fi induși în eroare prin utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei, mezelăriei și pescăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale în locul proteinelor de origine animală, inclusiv în totalitate, și, prin urmare, se opun ca un stat membru să adopte măsuri naționale care reglementează sau interzic utilizarea unor asemenea denumiri.

50 Potrivit articolului 38 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 1169/2011, „[î]n ceea ce privește chestiunile armonizate în mod specific prin prezentul regulament, statele membre nu pot să adopte sau să mențină dispoziții de drept intern, cu excepția cazurilor permise de dreptul Uniunii”.

51 Rezultă din jurisprudență că nicio dispoziție a Regulamentului nr. 1169/2011 nu enumeră „chestiunile armonizate în mod specific” de acesta, în sensul articolului 38 alineatul (1) din acest regulament, și că identificarea acestor chestiuni trebuie să se efectueze cu respectarea strictă a modului de redactare a regulamentului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2020, Groupe Lactalis, C-485/18, EU:C:2020:763, punctul 25).

52 În speță, este necesar să se stabilească dacă celelalte dispoziții ale Regulamentului nr. 1169/2011 menționate la punctul 49 din prezenta hotărâre realizează o armonizare specifică a chestiunii pe care autoritățile franceze au dorit să o reglementeze prin adoptarea Decretului nr. 2022-947.

53 Potrivit articolului 7 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1169/2011, informațiile referitoare la produsele alimentare nu trebuie să inducă în eroare consumatorii și trebuie să fie precise, clare și ușor de înțeles de către aceștia.

54 În această privință, din articolul 7 alineatul (1) literele (a) și (d) din acest regulament rezultă în special că erorile de care consumatorii trebuie protejați privesc, pe de o parte, caracteristicile produsului alimentar în cauză, în special natura și compoziția acestuia și, pe de altă parte, posibilitatea ca, prin intermediul prezentării, în descrieri sau imagini, să le fie sugerată „prezența unui anumit produs alimentar sau a unui anumit ingredient, câtă vreme, în realitate, o componentă prezentă în mod natural sau un ingredient utilizat în mod normal în respectivul produs alimentar a fost înlocuit(ă) cu o altă componentă sau cu un alt ingredient”.

55 Pe de altă parte, din articolul 7 alineatul (4) din regulamentul menționat rezultă că obligațiile pe care acest articol le impune în ceea ce privește informarea consumatorilor se aplică de asemenea publicității și prezentării produselor alimentare.

56 Potrivit articolului 9 alineatul (1) litera (a) din același regulament, produsele alimentare trebuie să afișeze în mod obligatoriu „denumirea” lor.

57 Articolul 17 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011 prevede că denumirea unui produs alimentar este „denumirea sa legală”. În absența unei asemenea denumiri legale, denumirea acestui produs este „denumirea sa curentă”. În cazul în care nu există o denumire curentă sau aceasta nu este folosită, se indică „denumirea descriptivă” a produsului alimentar.

58 Articolul 2 alineatul (2) literele (n)-(p) din acest regulament furnizează definițiile celor trei noțiuni menționate la punctul anterior. Astfel, în primul rând, „denumirea legală” a unui produs alimentar este cea „prevăzută în dispozițiile [de drept al] Uniunii care i se aplică sau, în absența unor astfel de dispoziții, denumirea prevăzută în actele […] aplicabile în statele membre în care produsul alimentar este vândut consumatorului”. În al doilea rând, „denumirea curentă” a unui produs alimentar este cea acceptată de consumatorii din statul membru în care este vândut acest produs, fără ca denumirea să necesite explicații suplimentare. În al treilea rând, „denumirea descriptivă” a unui produs alimentar este cea care oferă o descriere a acestui produs în mod suficient de clar încât să permită consumatorului să stabilească natura acestuia și să îl deosebească de alte produse cu care ar putea fi confundat.

59 În conformitate cu articolul 17 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1169/2011, anexa VI la acest regulament conține dispoziții specifice privind denumirea unui produs alimentar și mențiunile care îl însoțesc.

60 În această privință, partea A punctul 4 din anexa VI la regulamentul menționat prevede că, în cazul produselor alimentare în care o componentă sau un ingredient, cu privire la care consumatorii se așteaptă să fie utilizate în mod normal sau să fie prezente în mod natural, a fost substituit cu o componentă diferită sau cu un ingredient diferit, eticheta cuprinde, pe lângă lista ingredientelor, o indicație clară cu privire la componenta sau ingredientul care a fost utilizat pentru substituția parțială sau integrală, în apropierea „denumirii produsului” și utilizând caractere a căror dimensiune este suficient de mare în raport cu aceasta din urmă.

61 Astfel, o interpretare coroborată a dispozițiilor articolului 7 alineatele (1), (2) și (4), ale articolului 9 alineatul (1) litera (a), ale articolului 17 alineatele (1) și (5) din Regulamentul nr. 1169/2011, precum și ale părții A punctul 4 din anexa VI la acesta permit rezumarea acestora după cum urmează.

62 În primul rând, produsele alimentare trebuie să poarte o denumire. În al doilea rând, această denumire trebuie să fie o denumire legală sau, în absența unei astfel de denumiri, o denumire curentă sau, în lipsa acesteia, o denumire descriptivă. În al treilea rând, denumirea menționată trebuie să fie precisă, clară și ușor de înțeles de către consumatori. În al patrulea rând, aceeași denumire nu trebuie să inducă în eroare consumatorii, printre altele cu privire la caracteristicile produsului alimentar în cauză, printre care figurează natura și compoziția acestuia, și la înlocuirea unor componente prezente în mod natural sau a unor ingrediente utilizate în mod normal cu alte componente sau cu alte ingrediente. În al cincilea rând, astfel de cerințe trebuie respectate cu ocazia comercializării și a promovării oricărui produs alimentar.

63 În ceea ce privește denumirile legale, potrivit primei ipoteze menționate la articolul 2 alineatul (2) litera (n) din Regulamentul nr. 1169/2011, acestea pot fi prevăzute de dispozițiile dreptului Uniunii. Astfel, de exemplu, articolul 2 alineatul (1) litera (f) din acest regulament face trimitere la anexa I la Regulamentul nr. 853/2004 în ceea ce privește definițiile noțiunilor de „carne”, „carne separată mecanic”, „preparate din carne”, „produse pescărești” și „produse din carne”.

64 Din moment ce „carnea” este definită, la punctul 1.1 din această anexă I, ca fiind „părțile comestibile din animale”, un produs alimentar care nu conține astfel de părți nu poate utiliza denumirea „carne”, chiar dacă aceasta ar fi însoțită de precizări privind înlocuirea componentelor sau a ingredientelor.

65 Potrivit celei de a doua ipoteze prevăzute la articolul 2 alineatul (2) litera (n) din Regulamentul nr. 1169/2011, în lipsa unei denumiri legale prevăzute de dreptul Uniunii, statele membre pot adopta dispoziții naționale care să prevadă o astfel de denumire.

66 În speță, pe de o parte, nu există o dispoziție a dreptului Uniunii care să impună utilizarea anumitor denumiri legale pentru produsele pe bază de proteine vegetale sau care să prevadă denumirile legale aplicabile produselor pentru simplul motiv că acestea ar fi definite ca fiind de origine animală, fără alte precizări.

67 Pe de altă parte, desigur, din ordonanța menționată la punctul 33 din prezenta hotărâre rezultă că, în cadrul litigiului principal, autoritățile franceze au înlăturat ipoteza că Decretul nr. 2022-947 prevede o denumire legală.

68 Totuși, astfel cum a arătat doamna avocată generală la punctul 84 din concluzii, aspectul dacă aceste autorități au adoptat o asemenea denumire trebuie să facă obiectul unei evaluări obiective.

69 Deși această evaluare trebuie efectuată de instanța de trimitere, Curtea poate totuși să îi furnizeze acesteia elementele de interpretare a dreptului Uniunii care îi sunt necesare în acest scop (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iulie 2019, Baltic Media Alliance, C-622/17, EU:C:2019:566, punctul 47).

70 În această privință, din modul de redactare a articolului 2 alineatul (2) litera (n) din Regulamentul nr. 1169/2011 reiese că denumirile legale trebuie să fie „prevăzute”, și anume definite, de dispozițiile dreptului Uniunii sau ale dreptului unui stat membru în vederea desemnării unui produs alimentar. Astfel, adoptarea unei denumiri legale constă în asocierea unei expresii specifice cu un anumit produs alimentar.

71 În lumina considerațiilor care precedă trebuie analizată argumentația pe care guvernul italian o susține în observațiile sale scrise, potrivit căreia, din moment ce statele membre, în lipsa unei denumiri legale prevăzute de dispozițiile dreptului Uniunii, pot adopta măsuri pentru a prevedea denumiri legale pentru anumite produse alimentare, trebuie să li se recunoască de asemenea competența de a interzice utilizarea anumitor denumiri pentru anumite produse alimentare. Astfel, potrivit acestui guvern, interdicția de a utiliza o anumită denumire pentru anumite produse alimentare echivalează cu impunerea unei denumiri legale pentru produsele alimentare care prezintă caracteristici diferite de cele vizate de interdicția în cauză. În susținerea acestei argumentații, guvernul menționat invocă Hotărârea din 14 iunie 2017, TofuTown.com (C-422/16, EU:C:2017:458), în care Curtea ar fi exclus posibilitatea ca denumirile „lapte” și „produse lactate” să fie utilizate pentru a desemna produse alimentare care nu provin din secreția mamară.

72 Or, trebuie arătat că, în sensul Regulamentului nr. 1169/2011, adoptarea unor măsuri care constau în a prevedea că produsele alimentare trebuie să respecte anumite condiții, printre altele în ceea ce privește compoziția lor, pentru a putea fi desemnate prin termeni reținuți, în temeiul acestor măsuri, ca denumire legală, nu poate fi considerată ca fiind echivalentă cu adoptarea unor măsuri de interzicere a utilizării anumitor termeni care nu sunt definiți din punct de vedere juridic prin aceste măsuri pentru a desemna produse alimentare ce prezintă anumite caracteristici, în special în ceea ce privește compoziția lor.

73 Astfel, primele măsuri permit să se asigure protecția consumatorului, care trebuie să poată porni de la principiul că un produs alimentar desemnat prin termeni specifici care constituie o anumită denumire legală îndeplinește condițiile prevăzute în mod specific pentru utilizarea acesteia. În schimb, măsurile din urmă nu rezervă utilizarea unor termeni definiți în mod precis ca denumire legală de către o autoritate pentru desemnarea produselor alimentare care prezintă caracteristici specifice.

74 Această lipsă de echivalență nu este repusă în discuție de concluziile desprinse din Hotărârea din 14 iunie 2017, TofuTown.com (C-422/16, EU:C:2017:458).

75 Astfel, din cuprinsul punctelor 5, 8, 20-22, 25 și 28-30 din această hotărâre rezultă că dispozițiile Regulamentului (UE) nr. 1308/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de instituire a unei organizări comune a piețelor produselor agricole și de abrogare a Regulamentelor (CEE) nr. 922/72, (CEE) nr. 234/79, (CE) nr. 1037/2001 și (CE) nr. 1234/2007 ale Consiliului (JO 2013, L 347, p. 671), pe care Curtea era chemată să le interpreteze în cauza în care s-a pronunțat hotărârea menționată, definesc în mod precis cerințele pe care produsele alimentare trebuie să le respecte pentru a putea utiliza denumirea „lapte” și denumirile proprii „produselor lactate”.

76 În temeiul acestor dispoziții, pe de o parte, denumirea „lapte” este rezervată exclusiv produsului de secreție mamară normală. Pe de altă parte, „produsele lactate” sunt cele care sunt derivate exclusiv din lapte și numai aceste produse pot utiliza denumirile care figurează într-o listă anexată la Regulamentul nr. 1308/2013, precum și denumirile, în sensul articolului 17 din Regulamentul nr. 1169/2011, utilizate efectiv pentru produsele menționate.

77 În considerarea unui astfel de cadru juridic special, Curtea a declarat în esență în dispozitivul Hotărârii din 14 iunie 2017, TofuTown.com (C-422/16, EU:C:2017:458), că dispozițiile menționate se opun ca denumirea „lapte” și denumirile rezervate numai „produselor lactate” să fie utilizate pentru a desemna, în cadrul comercializării sau al publicității, un produs pur vegetal, chiar dacă respectivele denumiri sunt completate cu mențiuni explicative sau descriptive care indică originea vegetală a produsului în discuție, cu excepția cazurilor prevăzute de dreptul Uniunii.

78 Or, trebuie să se constate că dreptul Uniunii nu prevede o normă care rezervă anumitor produse alimentare, definite în mod specific ca fiind de origine animală, utilizarea unor denumiri legale care conțin termeni proveniți din sectoarele măcelăriei, mezelăriei și pescăriei, vizați de Decretul nr. 2022-947 sau de termenii enumerați în anexa I la Decretul nr. 2024-144. În plus, din dosarul de care dispune Curtea nu rezultă că astfel de norme ar exista în dreptul francez.

79 În consecință, concluziile desprinse din Hotărârea din 14 iunie 2017, TofuTown.com (C-422/16, EU:C:2017:458), nu pot fi transpuse în vederea examinării primei și a celei de a doua întrebări.

80 Prin urmare, sub rezerva verificării pe care va trebui să o efectueze instanța de trimitere, în conformitate cu punctele 67-69 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că Decretul nr. 2022-947 nu conține o „denumire legală” în sensul Regulamentului nr. 1169/2011, ci privește problema de a ști care sunt „denumirile curente” sau „denumirile descriptive” care nu pot fi utilizate pentru a desemna produsele alimentare pe bază de proteine vegetale. Astfel, este necesar să se stabilească dacă respectivele noțiuni sunt armonizate în mod expres prin acest regulament, în sensul articolului 38 alineatul (1) din regulamentul menționat.

81 În această privință, trebuie arătat că articolul 2 alineatul (2) literele (o) și (p) din Regulamentul nr. 1169/2011 nu prevede că statele membre pot adopta măsuri care ar reglementa denumirile curente sau denumirile descriptive ale unui anumit produs alimentar, contrar celor prevăzute, în ceea ce privește denumirile legale, la articolul 2 alineatul (2) litera (n) din acest regulament.

82 Această diferență se explică prin faptul că, având în vedere definițiile reținute de legiuitorul Uniunii pentru aceste denumiri curente și descriptive, domeniul lor de aplicare nu poate fi limitat, în mod general și abstract, de autoritățile naționale. Astfel, după cum arată în esență Protéines France și EVU, pe de o parte, o denumire nu poate fi considerată ca fiind o denumire curentă pentru un produs alimentar decât dacă limbajul curent, utilizarea, obiceiul, tradiția și cutuma permit să se considere că această denumire este recunoscută de consumatori ca desemnând în mod specific produsul căruia îi este asociată. Pe de altă parte, pentru a fi calificată drept „denumire descriptivă”, o denumire trebuie, la lectura sa, să permită să se înțeleagă care sunt caracteristicile principale ale produsului astfel desemnat.

83 Prin urmare, în lipsa adoptării unei denumiri legale, din articolul 38 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011 rezultă că un stat membru nu poate împiedica, printr-o interdicție generală și abstractă, producătorii de produse alimentare pe bază de proteine vegetale să își îndeplinească obligația care le revine de a indica denumirea acestor produse alimentare prin utilizarea unor denumiri curente sau a unor denumiri descriptive.

84 În ceea ce privește aspectul dacă un stat membru poate adopta măsuri generale și abstracte pentru a preveni riscul ca utilizarea anumitor denumiri curente sau descriptive să inducă în eroare consumatorii pentru motivul că aceștia nu ar fi informați în mod corect cu privire la faptul că, în produsele alimentare desemnate prin aceste denumiri, proteinele animale au fost înlocuite cu proteine vegetale, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 54 și 60 din prezenta hotărâre, articolul 7 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1169/2011 și partea A punctul 4 din anexa VI la acesta privesc în mod specific înlocuirea unor componente sau a unor ingrediente din produsele alimentare. Prin urmare, acest aspect este de asemenea armonizat în mod specific prin regulamentul menționat, în sensul articolului 38 alineatul (1) din acesta.

85 Cu toate acestea, guvernele care au depus observații scrise, precum și Comisia Europeană arată în esență că aceste dispoziții nu vizează situația care ar fi pertinentă în speță, în care compoziția produsului alimentar în cauză ar deveni complet alta.

86 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, este necesar să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul ei și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție [Hotărârea din 12 mai 2021, Bundesrepublik Deutschland (Notificare roșie a Interpol), C-505/19, EU:C:2021:376, punctul 77 și jurisprudența citată].

87 Pe plan literal, trebuie arătat că modul de redactare a articolului 7 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1169/2011 și a părții A punctul 4 din anexa VI la acesta fac referire la înlocuirea unei componente sau a unui ingredient cu o altă componentă sau cu un alt ingredient. Cu toate acestea, faptul că aceste dispoziții fac referire la o componentă sau la un ingredient nu este suficient pentru a le considera inaplicabile atunci când componenta sau ingredientul înlocuit este singurul component sau ingredient al unui produs alimentar.

88 Pe plan contextual, trebuie amintit că acest regulament conține, la articolul 2 alineatul (2) litera (f), definiția termenului „ingredient”, care desemnează „orice substanță sau produs, inclusiv aromele, aditivii alimentari și enzimele alimentare, precum și orice constituent al unui ingredient compus, utilizat(ă) în fabricarea sau prepararea unui produs alimentar și prezent(ă) încă în produsul finit, eventual sub o formă modificată”. Articolul 2 alineatul (2) litera (q) din regulamentul menționat prevede că „ingredient primar” înseamnă „ingredientul sau ingredientele dintr-un produs alimentar care reprezintă mai mult de 50 % din respectivul aliment sau pe care consumatorul le asociază de obicei cu denumirea produsului și pentru care, în majoritatea cazurilor, este necesară o mențiune cantitativă”.

89 Or, articolul 7 alineatul (1) litera (d) din același regulament și partea A punctul 4 din anexa VI la acesta utilizează termenul „ingredient” fără a exclude „ingredientele primare”. Prin urmare, ele pot face obiectul unei înlocuiri în sensul acestor dispoziții.

90 Pe plan teleologic, din articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011, interpretat în lumina considerentelor (1) și (3) ale acestuia, reiese că scopul acestui regulament este de a atinge un înalt nivel de protecție a consumatorului în domeniul informațiilor referitoare la produsele

alimentare, luând în considerare diferențele de percepție ale acestor consumatori și nevoia lor de informații și asigurând în același timp buna funcționare a pieței interne prin adoptarea unor dispoziții de bază.

91 Or, acest nivel înalt de protecție riscă să fie compromis în cazul în care dispozițiile privind înlocuirea, într-un produs alimentar, a unei componente sau a unui ingredient cu o altă componentă sau cu un alt ingredient nu se aplică atunci când această înlocuire privește o componentă sau un ingredient care este deosebit de important în cadrul unui produs alimentar sau care constituie singura componentă sau singurul ingredient al acestuia. Astfel, în mod paradoxal, rezultatul nu ar fi că vânzarea și promovarea acestui produs alimentar ar fi interzise de dreptul Uniunii, ci că protecția consumatorilor în astfel de situații nu ar fi armonizată și, așadar, nu ar fi asigurată, în condițiile în care aceasta ar fi asigurată atunci când înlocuirea privește o componentă sau un ingredient mai puțin importante.

92 Prin urmare, trebuie să se considere că articolul 7 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 1169/2011 și partea A punctul 4 din anexa VI la acesta acoperă de asemenea problema informațiilor care trebuie furnizate consumatorilor atunci când compoziția produsului alimentar în cauză devine complet alta.

93 Pe de altă parte, din jurisprudența referitoare printre altele la aceste dispoziții reiese că faptul de a indica, în imediata apropiere a denumirii produsului alimentar, informația referitoare la înlocuirea unei componente sau a unui ingredient este suficient pentru a proteja consumatorul de riscul de a fi indus în eroare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2022, LSI – Germany, C-595/21, EU:C:2022:949, punctele 32 și 34).

94 Prin urmare, astfel cum arată în esență Beyond Meat, dispozițiile menționate instituie o prezumție refragabilă în temeiul căreia informațiile furnizate potrivit modalităților prevăzute de acestea protejează suficient consumatorii, inclusiv în cazul înlocuirii totale a singurei componente sau a singurului ingredient pe care aceștia se pot aștepta să le găsească într-un produs alimentar desemnat printr-o denumire curentă sau printr-o denumire descriptivă care conține anumiți termeni.

95 Nu este mai puțin adevărat că, în cazul în care o autoritate națională apreciază că modalitățile concrete de vânzare sau de promovare a unui produs alimentar induc în eroare consumatorul, aceasta va putea iniția o procedură împotriva operatorului din sectorul alimentar în cauză, căruia, în temeiul articolului 8 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1169/2011, îi revine răspunderea pentru informațiile care figurează pe produsul respectiv și trebuie să asigure prezența și acuratețea acestor informații și să demonstreze că prezumția menționată mai sus este răsturnată.

96 Având în vedere tot ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolele 7 și 17 din Regulamentul nr. 1169/2011, precum și partea A punctul 4 din anexa VI la acesta, citite în lumina articolului 2 alineatul (2) literele (o) și (p) și a articolului 9 alineatul (1) litera (a) din acesta, trebuie interpretate în sensul că armonizează în mod specific, în sensul articolului 38 alineatul (1) din regulamentul menționat, protecția consumatorilor în ceea ce privește riscul de a fi induși în eroare prin utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei, mezelăriei și pescăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale în locul proteinelor de origine animală, inclusiv în totalitate, și, prin urmare, se opun ca un stat membru să adopte măsuri naționale care reglementează sau interzic utilizarea unor asemenea denumiri.

Cu privire la a treia întrebare

97 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, în cazul unui răspuns afirmativ la prima sau la a doua întrebare, articolul 38 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011 trebuie interpretat în sensul că armonizarea specifică pe care o efectuează dispozițiile care fac obiectul acestor întrebări se opune ca un stat membru să adopte o măsură națională care, pe de o parte, prevede aplicarea unor sancțiuni administrative în cazul nerespectării cerințelor și interdicțiilor rezultate din dispozițiile acestui regulament și, pe de altă parte, stabilește niveluri de proteine vegetale sub care ar fi permisă utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei și mezelăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale.

98 În ceea ce privește primul aspect al celei de a treia întrebări, referitor la interdicțiile și la sancțiunile care rezultă din articolele 6 și 7 din Decretul nr. 2022-947, trebuie amintit că, în temeiul articolului 17 alineatul (2) al treilea paragraf din Regulamentul nr. 178/2002, statele membre stabilesc normele privind măsurile și penalizările aplicabile pentru încălcarea legislației alimentare, care trebuie să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare.

99 Potrivit articolului 3 punctul 1 din acest regulament, pe de o parte, „legislație alimentară” înseamnă actele cu putere de lege și actele administrative referitoare la produse alimentare, în general, și la siguranța produselor alimentare în special, în dreptul Uniunii sau în dreptul național. Pe de altă parte, legislația alimentară acoperă fiecare etapă de producție, prelucrare și distribuție a produselor alimentare.

100 Din articolul 8 din regulamentul menționat rezultă că legislația alimentară are drept obiectiv protejarea intereselor consumatorilor și are drept scop prevenirea, printre altele, a practicilor frauduloase sau înșelătoare, precum și a oricăror alte practici care pot induce în eroare consumatorul.

101 Aceste elemente referitoare la Regulamentul nr. 178/2002 sunt pertinente și în ceea ce privește Regulamentul nr. 1169/2011.

102 Astfel, conform articolului 2 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 1169/2011, în sensul acestui regulament, definiția noțiunii de „legislație alimentară” este cea prevăzută la articolul 3 punctul 1 din Regulamentul nr. 178/2002. Considerentul (4) al Regulamentului nr. 1169/2011 amintește că, în conformitate cu Regulamentul nr. 178/2002, reprezintă un principiu general al legislației alimentare acela de a oferi consumatorilor o bază comună pentru a alege în cunoștință de cauză în domeniul produselor alimentare pe care le consumă și pentru a preveni orice practici care ar putea induce în eroare consumatorul.

103 Întrucât legislația alimentară include Regulamentul nr. 1169/2011, iar acest regulament permite, în anumite condiții, adoptarea unor măsuri naționale, statele membre sunt obligate să prevadă sancțiuni efective, proporționale și cu efect de descurajare aplicabile în cazul nerespectării regulamentului menționat sau a acestor măsuri.

104 Prin urmare, armonizarea expresă pe care o efectuează dispozițiile vizate de prima și de a doua întrebare nu se opune ca un stat membru să adopte sancțiuni administrative în cazul nerespectării cerințelor și interdicțiilor rezultate din aceste dispoziții sau din măsuri naționale care sunt conforme cu dispozițiile menționate.

105 În ceea ce privește al doilea aspect al celei de a treia întrebări, trebuie arătat că stabilirea, astfel cum rezultă din articolul 3 punctul 1 din Decretul nr. 2022-947, a unor niveluri maxime de proteine vegetale admise pentru ca produsele alimentare să poată fi desemnate prin anumite denumiri curente sau descriptive echivalează cu reglementarea utilizării acestor denumiri, fără a adopta însă o denumire legală. Or, dat fiind că dispozițiile care fac obiectul primei și al celei de a doua întrebări armonizează în mod expres utilizarea denumirilor menționate, un stat membru nu poate adopta o măsură în această privință fără a pune în pericol uniformitatea dreptului Uniunii.

106 Având în vedere tot ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 38 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011 trebuie interpretat în sensul că armonizarea specifică constatată în răspunsul la prima și la a doua întrebare nu se opune ca un stat membru să adopte sancțiuni administrative în cazul nerespectării cerințelor și interdicțiilor rezultate din dispozițiile regulamentului menționat, precum și din măsurile naționale conforme cu acesta din urmă. În schimb, această armonizare specifică se opune ca un stat membru să adopte o măsură națională care stabilește niveluri de proteine vegetale sub care ar fi permisă utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei și mezelăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale.

Cu privire la a patra întrebare

107 Întrucât instanța de trimitere precizează că a patra întrebare este adresată numai în cazul în care răspunsurile la prima și la a doua întrebare sunt negative, nu este necesar să se răspundă la a patra întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

108 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

1) Articolele 7 și 17 din Regulamentul (UE) nr. 1169/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2011 privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 1924/2006 și (CE) nr. 1925/2006 ale Parlamentului European și ale Consiliului și de abrogare a Directivei 87/250/CEE a Comisiei, a Directivei 90/496/CEE a Consiliului, a Directivei 1999/10/CE a Comisiei, a Directivei 2000/13/CE a Parlamentului European și a Consiliului, a Directivelor 2002/67/CE și 2008/5/CE ale Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 608/2004 al Comisiei, precum și partea A punctul 4 din Anexa VI la Regulamentul nr. 1169/2011, citite în lumina articolului 2 alineatul (2) literele (o) și (p) și a articolului 9 alineatul (1) litera (a) din acesta,

trebuie interpretate în sensul că

armonizează în mod specific, în sensul articolului 38 alineatul (1) din regulamentul menționat, protecția consumatorilor în ceea ce privește riscul de a fi induși în eroare

prin utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei, mezelăriei și pescăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale în locul proteinelor de origine animală, inclusiv în totalitate și, prin urmare, se opun ca un stat membru să adopte măsuri naționale care reglementează sau interzic utilizarea unor asemenea denumiri.

2) Articolul 38 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1169/2011

trebuie interpretat în sensul că

armonizarea specifică constatată la punctul 1 din dispozitiv nu se opune ca un stat membru să adopte sancțiuni administrative în cazul nerespectării cerințelor și interdicțiilor rezultate din dispozițiile regulamentului menționat, precum și din măsurile naționale conforme cu acesta din urmă. În schimb, această armonizare specifică se opune ca un stat membru să adopte o măsură națională care stabilește niveluri de proteine vegetale sub care ar fi permisă utilizarea unor denumiri, altele decât denumirile legale, constituite din termeni proveniți din sectoarele măcelăriei și mezelăriei pentru a descrie, a comercializa sau a promova produse alimentare care conțin proteine vegetale.

Semnături